

2. यद्धविष्यो विनश्यति

स्वाध्याय

1.

1) धेवराणा वचन कृदशम् आसीत् ?

कृतान्तोपमम्

विशोपमम्

कुलिशोपमम्

अनलोपम्

2) अन्य जलाशय गन्तु कः मत्स्यः निश्चय करोति ?

प्रत्युत्पन्नमतिः

अनागतविधाता

सर्वे

यदभविष्यः

3) धीवरैः उक्तम्, अध अस्माक् वृत्तिः

सज्जाता

सज्जातः

सज्जातिः

सज्जातम्

4) अनागतविधाता सह निष्क्रान्तः।

परिजनम्

परिजनाय

परिजनस्य

परिजनेन

5) प्रत्युत्पन्नमतिः प्राह, भविष्यदर्थे प्रमाणाभावात् कुत्र मया ।

गन्तुम्

गतम्

गन्तव्यम्

गतः

6) अनागतविधाता प्राह, अत्र क्षणमपि न युक्तम् ।

अवस्थातुम्

अवस्थितः

गन्तुम्

अवगम्य

2.

1) जलाशये के त्रयः मत्स्याः वसन्ति स्म ?

🌈 जलाशये अनागतविधाता, प्रत्युत्पन्नमतिः, यदभविष्यः चेति नाम त्रयः मत्स्याः वसन्ति स्म ।

2) अपरेघुः धीवरैः जलाशये किं क्षिप्तम् ?

🌈 अपरेघुः धीवरैः जलाशये जालं क्षिप्तम् ।

3) कौं द्वौ मत्स्यौ जलाशये एव स्थितौ ?

🌈 प्रत्युत्पन्नमतिः पदभविष्यः च इति नाम द्वौ मत्स्यौ जलाशये एव स्थितौ ।

4) जालात् अपसारितः प्रत्युत्पन्नमतिः कीदृशं नीरं पविष्टः ?

🌈 जालात् अपसारितः प्रत्युत्पन्नमतिः गम्भीरं नीरं पविष्टः ।

5) कः मत्स्यः धीवरैः व्यापादिताः ?

🌈 यदभविष्यनामा मत्स्यः धीवरैः व्यापादिताः ।

3. अधोलिखिताना कृदन्ताना प्रकार लिखत ।

1) सज्जाता -

✚ सज्जाता - (सम् + जन् 4 आ. धातोः) 'तः' प्रत्ययान्त कर्तरिभुतकालवाचाक धातुसाधित कृदन्तविशेषणम् ।

2) अनुष्ठेयम् -

✚ अनुष्ठेयम् - (अनु + स्था 1 प. धातोः) विध्यर्थ कर्मणि धातुसाधित कृदन्त-विशेषणम् ।

3) समाकर्ण्य -

✚ समाकर्ण्य - (सम् + आ + कर्ण् 10 प. धातोः) पुर्वकालवाचक धातुसाधित ल्यबन्तम् अव्ययम् ।

4) अवस्थातुम् -

✚ अवस्थातुम् - (अव + स्था 1 प. धातोः) हेत्वर्थक धातुसाधित तुमन्तम् अव्ययम् ।

5) गन्तव्यम् -

✚ गन्तव्यम् - (गम् 1 प. धातोः) विध्यर्थक कर्मणि धातुसाधित कृदन्त-विशेषणम् ।

4. समासप्रकार लिखत । (समासनो प्रकार लખो.)

1) जलाशयान्तरम् -

✚ जलाशयान्तरम् - (अन्यम्-जलाशयम्) - कर्मधारय समासः

2) बहुमतस्य -

✚ बहुमतस्य - (बहवः मत्स्याः यस्मिन् सः) - बहुव्रीहि समासः

3) धीवरालापः -

✚ धीवरालापः - (धैवराणाम् आलापः) षष्ठी तत्पुरुष समासः

4) प्रत्यूत्पन्नमतिः -

✚ प्रत्यूत्पन्नमतिः (प्रत्यूत्पन्ना मतिः यस्य सः) बहुव्रीहि समासः

5) प्रमाणाभावात् -

✚ प्रमाणाभावात् - (प्रमाणस्य प्रमाणानाम् वा अभावः, तस्मात्) - षष्ठी तत्पुरुष समासः

5. सन्धिविच्छेद करुत ।

1) यद्भविष्यश्र्वेति

✚ यद्भविष्यश्र्वेति = यदभविष्यः + च + इति

2) श्रुतोडयम्

✚ श्रुतोडयम् - श्रुतः + अयम्

3) प्रत्युत्पन्नमतिस्तथा

✚ प्रत्युत्पन्नमतिस्तथा = प्रत्युन्नमतिः + तथा

6. रेखाङ्किताना पादाना स्थाने प्रकोष्ठात् उचित पद चित्वा प्रश्नवाक्य रचयत ।

(कदा, कस्मात्, कीदृशः, केन, कः, किम्)

- 1) बहुमतस्यः अय हृदः ।
 - 2) अस्माभिः रात्रौ एव समीप सरः गन्तव्यम् ।
 - 3) अनागतविधाता परिजनेन सह निष्क्रान्तः ।
 - 4) प्रत्युत्पन्नमतिः जालात् अपसारितः।
 - 5) धीवरैः यदभविष्यः व्यापादिताः ।
- 1) कीदृशः अय हृदः ?
 - 2) अस्माभिः कदा समीप सरः गन्तव्यम् ?
 - 3) अनागतविधाता केन सह निष्क्रान्तः ?
 - 4) प्रत्युत्पन्नमतिः कस्मात् अपसारितः ?
 - 5) धीवरैः कः व्यापादितः ?

7. कथाया प्रमानुसारेण वाक्यानि लिखत-

(कथाना क्रम प्रमाणे वाक्ये लभ्ये.)

- 1) अह तावज्जलाशयान्तर गच्छमि ।
 - 2) पितृपैतामहिकस्य जलाशयस्य त्यागः न युज्यते ।
 - 3) प्रमाणाभावात् कुत्र मया गन्तव्यम् ।
 - 4) श्वः अत्र आगम्य मस्त्यकुर्मादयो व्यापादयुतव्याः ।
 - 5) धीवरैः जलाशये जाल क्षिप्तम् ।
 - 6) यदभविष्यः धीवरैः प्राप्तः व्यापादितः च ।
- 1) श्वः अत्र आगम्य मस्त्यकुर्मादयो व्यापादितव्याः ।
 - 2) अह तावज्जलाशयान्तर गच्छमि ।
 - 3) प्रमाणाभावात् कुत्र मया गन्तव्यम् ।
 - 4) पितृपैतामहिकस्य जलाशयस्य त्यागः न युज्यते ।

- 5) ધીવરૈઃ જલાશયે જાલ ક્ષિપ્તમ્ ।
6) યદભવિષ્યઃ ધીવરૈઃ પ્રાપ્તઃ વ્યાપાદિતઃ ચ ।

8.

1) તળાવને જોઈને માછીમારોઓએ શું વિચાર્યું ?

✚ તળાવને જોઈને માછીઓને વિચાર્યું કે, "વાહ! આ તળાવ તો ઘણી માછલીઓવાળું છે ! ક્યારેય આવું તળાવ આપણે જોયું ન હતું. તો આજે ખાવાની સારી વ્યવસ્થા થઈ ગઈ. આવતી કાલે અહીં આવીને માછલાં, કાચબા વગેરે જરૂર મારી નાખીશું."

2) મચ્છીમારોની વાતચીત સાંભળીને નર-મત્સ્યોએ પરસ્પર શું કહ્યું ?

✚ મચ્છીમારોનું વજ્ર જેવું તીક્ષ્ણ વચન સાંભળીને નર-મત્સ્યોએ પરસ્પર કયું, "માછીઓની આ વાતચીત સાંભળી ? હવે આપણે શું કરવું ?"

3) અનાગતવિધાતાએ પોતાનો શો વિચાર (મત) વ્યક્ત કર્યો ?

✚ અનાગતવિધાતાએ પોતાનો વિચાર વ્યક્ત કરતા કહ્યું કે, "ખરેખર સવારના સમયે માછીઓ અહીં આવીને માછલાંઓનો વિનાશ કરશે એમ મને લાગે છે, તો અહીં ક્ષણ વાર પણ રહેવું યોગ્ય નથી. આપણે રાત્રે જ કોઈ નજીકના તળાવમાં જવું જોઈએ. હું બીજા જળાશયમાં જાઉં છું."

4) પ્રત્યુત્પન્નમતિ બીજા તળાવમાં કેમ ન ગયો ?

✚ પ્રત્યુત્પન્નમતિ નામનો નર-મત્સ્ય બોલ્યો, "ભવિષ્ય માટે પ્રમાણોના અભાવથી મારે ક્યાં જવું ? આવી પડેલી પરિસ્થિતિમાં કરવાયોગ્ય હોય તે કરવું જોઈએ. કહેવાયું છે કે 'આવી પડેલી આફતનો જે નિવેડો લાવે છે તે માણસ જ બુદ્ધિમાન છે.' આવું વિચારીને તે બીજા તળાવમાં ન ગયો.

5) સરોવર છોડવાના વિષયમાં યદભવિષ્ય શું માને છે ?

✚ સરોવર છોડવાના વિષયમાં યદભવિષ્ય કહે છે કે, "ફક્ત માછીઓની વાત સાંભળીને જ બાપદાદાના વખતનું જળાશય છોડી દેવું યોગ્ય નથી. જો આયુષ્ય પુરૂ થયું હશે, તો બીજે સ્થાને ગયેલાંઓનું મૃત્યુ પણ થવાનું જ છે. કહેવાયું છે કે -

✚ ‘જે ન થવાનું હોય તે નહીં થાય; જો થનાર હશે, તો તે બદલાશે નહીં. આમ, ચિંતારૂપી વિષનો નાશ કરનાર આ ઔષધનું સેવન તમે કેમ કરતા નથી ?”

6) ‘યદ્ધવિષ્યો વિનશ્યતિ’ આ વાર્તામાંથી કયો વોધ મળે છે ?

✚ ‘યદ્ધવિષ્યો વિનશ્યતિ’ વાર્તામાંથી આ બોધ મળે છે કે, “જે આવ્યું નથી એની અટકળ કરનારો અને જેની બુદ્ધિ ત્વરિત નિર્ણય લેનારી છે તે બંને સુખપૂર્વક જીવન જીવે છે. પરંતુ જે વ્યક્તિ ‘ભવિષ્યમાં થનાર છે તે ભલે થાય’ એવી વિચારધારાવાળો, આળસુ અને ઉદ્યમવિહોણી છે તેનો વિનાશ થાય છે.